

چرا علي (ع) فدك را پس نگرفت؟

يکي از حقوق حضرت زهرا (س) که پس از ارتحال پیامبر اکرم (ص) غصب شد، مزرعه بزرگ فدک بود. این غصب، در تمام دوره خلافت سه خلیفه اول راشدین ادامه داشت. چرا حضرت امیرالمؤمنین(ع) در دوران خلافتشان با این که می‌توانست حق غصب شده اهل بیت را به آنان برگرداند چرا چنین نکرد؟ همانطور که می‌دانیم یکی از حقوق حضرت زهرا (س) که پس از ارتحال پیامبر اکرم (ص) غصب شد، مزرعه بزرگ فدک بود. این غصب، در تمام دوره خلافت سه خلیفه اول راشدین ادامه داشت.

ممکن است این سؤال ایجاد شود که چرا حضرت امیرالمؤمنین(ع) در دوران خلافتشان حق غصب‌شده فدک را بازپس نگرفتند.

یعنی با این که حضرت می‌توانست حق غصب شده اهل بیت را به آنان برگرداند چرا چنین نکرد؟

ایشان در نامه‌ای به عثمان بن حنیف چنین نوشت: «... از تمام آنچه آسمان بر آن سایه افکنده، تنها فدک در دست ما بود، که گروهی بر آن، چشم طمع دوختند و گروهی دیگر سخاوتمندانه از آن چشم پوشیدند و بهترین داور و حکم خداست. مرا با فدک و غیر فدک چه کار، در حالی که آرامگاه فردای آدمی قبری است که در تاریکی آن آثار وی محو می‌شود و اخبارش ناپدید می‌گردد...» (نهج البلاغه، نامه 45)

ابن ابی الحدید (دانشمند سنی معتزلی) در شرح این نامه می‌نویسد: «علي و خاندانش فدک را رها نکردند مگر به اجبار و از روی غصب؛ لذا حضرت بعد از جملات اولیه می‌گوید: "بهترین حکم و داور خداست"، و این، سخن کسی است که شکایت دارد و تظلم می‌کند». (شرح نهج البلاغه، ج 16، ص 208)

اما درباره اینکه چرا امیرالمؤمنین (ع) در دوران حکومتش اقدام به پس گرفتن فدک نکرد، روایات و پاسخ‌هایی از امامان معصوم (ع) نیز رسیده است؛ از جمله: «ابراهیم کرخی از امام صادق (ع) پرسید: چرا امیر مؤمنان هنگامی که به خلافت رسید فدک را رها کرد؟ امام (ع) پاسخ داد: «او به پیامبر اقتدا کرد. عقیل، پس از هجرت پیامبر به مدینه، خانه آن حضرت را بدون رضایتش فروخت. هنگامی که پیامبر (ص) مکه را فتح کرد از ایشان پرسیدند: "یا رسول الله آیا به خانه خود باز نمی‌گردید؟" حضرت فرمود: "مگر عقیل برای ما خانه‌ای گذاشته است؟! ما خاندانی هستیم که اگر به ظلم از ما چیزی را بگیرند آنرا بازپس نخواهیم گرفت." از اینرو، امیر مؤمنان پس از تصدی خلافت، فدک را پس نگرفت». (علل الشرایع - ج 1 - ص 154)

البته واضح است که عدم اقدام علي (ع)، نشانه رضایت وی بر بقای غصب نیست؛ بلکه همانطور که خود حضرت، داوری را به خداوند واگذار نموده است، فرزندان آن حضرت نیز پس از شهادت وی، هرگاه فرصتی می‌یافتند، یاد فدک را زنده می‌کردند.

منبع: رضا استادی؛ فدک؛ نشر برگزیده، قم، بهار 1385 (با اندک تلخیص و تصرف)